**Soovitused kohtute töökorralduseks õigusemõistmise toimepidavust mõjutava kriisi (sh sõja- või eriolukorra) ajal**

Vastu võetud kohtute haldamise nõukoja 121. istungil

Kohtute haldamise nõukoda peab oluliseks, et Eesti kohtud tagaksid õigusemõistmise korrakohase toimimise ka selle toimepidavust mõjutava kriisi (sh sõja- või eriolukorra) ajal sellises ulatuses nagu see on tingimusi arvestades võimalik.

Kohtute seaduse (KS) § 39 lõike 1, § 41 lg 3 punkti 4 alusel arutas kohtute haldamise nõukoda oma 08.09–09.09.2022 toimunud istungil kohtute tegevust kriiside ajal ning kinnitas nimekirja prioriteetsetest kohtumenetlustest, mille menetlemist tuleb püüda tagada nii kaua kui see on olukorda arvestades võimalik.

Õigusemõistmise toimepidavust mõjutava kriisi tingimustes jätkavad kohtud eelkõige järgnevate prioriteetsete kohtuasjade menetlemist:

## I kohtuastmes

1. Haldusasjades:

Kehtivas õiguses reguleerivad n-ö kiireloomulisi menetlusi haldusasjades halduskohtumenetluse seadustiku § 126 lg 3, § 252 lg 1, § 264 lg 4, § 275 lg 2, samuti Euroopa Parlamendi valimise seaduse § 24 lg-d 5 ja 6, Riigikogu valimise seaduse § 25 lg-d 5 ja 6, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 30 lg-d 5 ja 6 ning kriminaalmenetluse seadustiku § $452^1$ lg-d 1 ja 2. Kiireloomulistena saab sisustada ka riigi õigusabi taotlusi (riigi õigusabi seaduse § 10 lg-d 1, 2 ja $3^1$) ning muid valimistega seotud kaebusi lisaks eelnimetatutele. Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra tarbeks sisaldub teatav kohtumenetluse eriregulatsioon välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse §-s $36^6$ ning väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse §-s $15^4$.

Eelviidatud normidega vastuollu minemata on kriisi tingimustes prioriteetsed kohtuasjad haldusasjades:

1.1. halduskinnipidamised
1.2. esialgse õiguskaitse asjad
1.3. kaebused seisukorra väljakuulutamisest tulenevate haldusaktide peale

2. Tsiviilasjades:
2.1. tahtest olenematu ravi kohaldamise taotlused
2.2. esialgse õiguskaitse taotlused lastega seotud eestkoste asjades ning ravi vajavate isikutega seoses
2.3. lapse perekonnast eraldamise taotlused
2.4. hagi tagamine ja õigussuhte esialgne reguleerimine
2.5. mittekiireloomulistes asjades menetlustähtaegade pikendamised

3. Kriminaalasjades:
3.1. eeluurimiskohtuniku asjad (eeskätt vahistamistaotlused jmt)
3.2. kriisiga seotud kiirmenetlused (avaliku korra rikkumised, riigivastased süüteod jne)

3.3. kriisiga seotud jälituslubade taotlused
3.4. kriisiga seotud väärteomenetluse seadustiku § 71 lg 2 alusel kohtusse saadetud väärteoasjad
3.5. kohtu alla andmise (vajadusel ka muud tõkendiga seotud kiireloomulised küsimused) lahendamine vahialustega kriminaalmenetlustes
3.6. kriisiga seotud põhimenetlused

**II kohtuastmes**

4. Haldusasjades:
   4.1. halduskinnipidamised
   4.2. esialgse õiguskaitse asjad
   4.3. seisukorra väljakuulutamisest tulenevad haldusaktid

5. Tsiviilasjades:
   5.1. psüühika häirega isikute, laste ja piiratud teovõimega täisealiste isikute kaitse tagamine nii esialgse õiguskaitse korras kui ka vajadusel lõpplahendite tegemisel
   5.2. hagi tagamine ja esialgne õiguskaitse (vastavalt vajadusele)

6. Kriminaalasjades:
   6.1. tõkendid
   6.2. apellatsioonidest erakorralise seisukorra ajal karistusseadustiku (KarS) 15. ptk § $230^1$– § 254 ja sõjaseisukorra ajal KarS 8. ptk § 89–112

**Kohtute tööpõhimõtted õigusemõistmise toimepidavust mõjutava kriisi (sh sõja- või eriolukorra) ajal**

7. Õigusemõistmise toimepidavust mõjutava kriisi tingimustes jätkavad kohtud kõikides menetlusliikides muu kiireloomulise menetlustoiminguga, kui kohus loeb selle edasilükkamatuks.

8. Menetluses rakendatakse võimalusel tavalisest ressursisäästlikumaid lahendusi (nt kohtupidamine menetluskeskuses, videoistungite eelistamine, eelnevas menetluses juba kogutud tõendite kasutamine, protokolli asemel salvestiste ning digitaalsel kujul dokumentide kasutamine).

9. Kriisiolukorras võib kohtuasjad KS § $45^1$ alusel suunata lahendamiseks teiste kohtute kohtunikele, kes peavad vajadusel korraldama istungeid teise kohtu tööpiirkonnas. Vajaduse korral suunatakse muid kohtuteenistujaid seaduses sätestatud korras teistesse kohtutesse.

10. Kui kohtud ei saa julgeolekukaalutlusel jätkata tööd senistes asukohtades, siis jätkatakse tegevust Justiitsministeeriumi poolt nimetatud ning korraldatud valve all olevates hoonetes.

11. Kohtunikud ja kohtuteenistujad peavad olema vajadusel valmis töötama ka väljaspool tavapärast tööaega.